

Najveći bijenalni skup medievista Srednjoistočne Europe

Between Three Seas: Borders, Migrations, Connections. The Third Biennial Conference of the Medieval Central Europe Research Network (MECERN). Filozofski fakultet, Zagreb, 12. – 14. travnja 2018.

Na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu od 12. do 14. travnja 2018. godine održao se međunarodni medievistički skup *Between Three Seas: Borders, Migrations, Connections*. Radi se o trećem skupu u nizu međunarodne interdisciplinarnе mreže koja okuplja brojne znanstvenike iz Europe, Azije i Sjeverne Amerike koji se bave razdobljem srednjeg vijeka na području Srednje i Srednjoistočne Europe (*Medieval Central Europe Research Network – MECERN*) – *The Third Biennial Conference of the Medieval Central Europe Research Network*. Konferencija MECERN jedna je od najvećih europskih konferencija istraživača srednjeg vijeka i najveći takav bijenalni događaj na prostoru između rijeke Labe, Baltika, Jadrana i Crnog mora. Smatra se da predstavlja regionalni pandan najvećeg europskog, a od 2018. godine i najvećeg svjetskog skupa medievista *International Medieval Congress* koji se svake godine okuplja u Leedsu. Čast da bude domaćin okupljanja MECERN-a 2018. godine, nakon Budimpešte 2014. i Olomouca 2016., pripala je Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, uz suradnju s Hrvatskim institutom za povijest. Uz sredstva prikupljena kotizacijom, skup su novčano podržali Odsjek za povijest spomenutog Filozofskog fakulteta, Hrvatski institut za povijest, Hrvatski nacionalni odbor za povijesne znanosti i Društvo za hrvatsku povjesnicu.

Skup je okupio 98 medievista (povjesničara, povjesničara umjetnosti, arheologa, lingvиста) iz 15 zemalja iz Europe i Sjeverne Amerike koji su održali izlaganja u ukupno 25 sekcija, pored dvaju plenarnih izlaganja prof. dr. Nevena Budaka kao predstavnika domaćina te uglednog medievista, *professora emeritusa* Paula Knolla s University of Southern California. Tema konferencije – granice, migracije, veze – odabrana je u skladu s aktualnom problematikom europskog društva te je izazvala živ interes koji se odrazio u zanimljivim diskusijama sudionika, kao i slušatelja skupa koji su uključivali nastavnike i studente Filozofskog fakulteta te ostalih znanstvenih i nastavnih institucija u Zagrebu (Hrvatskog instituta za povijest, Hrvatskog katoličkog sveučilišta, Odsjeka za povijesne znanosti HAZU u Zagrebu).

Prvi dan konferencije, nakon pozdravnih riječi dekanice Filozofskog fakulteta Vesne Vlahović-Štetić i pročelnika Odsjeka za povijest Ivice Prlendera te uvoda Jánosa M. Baka, doajena srednjovjekovne povijesti Srednjoistočne Europe i jednog od začetnika Odsjeka za srednjovjekovne studije Srednjoeuropskog sveučilišta (Department of Medieval Studies, Central European University) i samog MECERN-a, započeo je plenarnim izlaganjem Nevena Budaka pod naslovom „The Third Europe: Nations, Borders, and Influences outside the Empires (9th-11th C.)“. Potom je uslijedilo otvaranje nekoliko tematskih nizova sekcija konferencije: Politike (*Politics*), Migracije (*Migrations*), Granice (*Borders*).

Zbog političke situacije koja je aktualna posljednjih nekoliko godina, tema migracija i migranata pobudila je osobitu pozornost. Tematski lanac sekcija posvećen migracijama započeo je sekcijom posvećenom migracijama i gradovima (*Migrations I: Migrations and the Cities*). Prvo predavanje pod naslovom „Guests and Hosts: Migration as a Diving Force

of Urbanization in East-Central Europe“ održala je Katalin Szende sa Srednjoeuropskog sveučilišta (CEU) u Budimpešti koja je analizirala utjecaj doseljenika sa zapada, koji se u izvorima nalaze pod nazivom *hospites*, odnosno gosti, na urbanizaciju gradova Zemalja Krune sv. Stjepana. Drugo predavanje pod nazivom „Immigration to Urban Settlements between the Drava River and the Adriatic Sea (13th–15th Centuries): Comparative Approach“ održale su Zrinka Nikolić Jakus s Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Marija Karbić s Hrvatskog instituta za povijest koje su usporedile utjecaj valova migracija sa zapada na gradove iz dvaju različitih kulturnih krugova, mediteranskog na istočnoj obali Jadrana i srednjoeuropskog u međuriječju Drave i Save. U predavanju pod nazivom „From Migrant to Citizen: Migrations in Gradec (Zagreb) in the Late Middle Ages“ Bruno Škreblin s Hrvatskog instituta za povijest bavio se migrantima u Gradecu u kasnom srednjem vijeku, posebno onima koji su uslijed rastuće osmanske opasnosti pridošli iz srednjovjekovnih hrvatskih zemalja. Posljednji u ovoj sekciji bio je Mathias Hardt sa Sveučilišta u Leipzigu. U predavanju pod naslovom „Western Immigrants as Part of the High Medieval Territorial Expansion into Eastern Central Europe“ analizirao je utjecaj migranata sa zapada, ponajviše iz Nizozemske i Porajnja, na ekonomski i socijalni preobražaj ruralnih predjela Srednjoistočne Europe.

Ista tematska serija nastavljena je i sljedećeg dana u sekciji *Migrations II: Migrations and the Cities II*. Zanimljivu sociotopografsku analizu „New Brethren in Town: The Antunini of Dubrovnik in the Ragusan sexterium of St Nicholas (15th Century)“ održale su Irena Benyovsky Latin i Zrinka Pešorda Vardić iz Hrvatskog instituta za povijest, analizirajući posjedovnu distribuciju članova bratovštine sv. Antuna u Dubrovniku u 15. stoljeću. Izlaganjem „Undeveloped and Deserted: Changes of Space Utilization in Medieval and Early Modern Town as Trace of Migration“ predstavio se Pawel Cembzyński iz Poljske akademije znanosti. Analizom arheoloških iskapanja srednjoeuropskih gradova, ponajviše Wroclawa, pokazao je utjecaj migracija na same prostorne promjene i iskoristivost gradskih površina. Sa Sveučilišta Pavele Jozefa Šafárika iz Košica došao je Drahoslav Magdoško s temom „Natives, Newcomers, and Membership of the Outer Council in Late Medieval Košice“. Zoran Ladić iz Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u izlaganju „The Importance of East Adriatic Shore and its Urban Settlements as the Main Naval Route for Pilgrimage from Venice and East Adriatic Communes to the Terra sancta and Other Pilgrim Shrines in the High and the Late Middle Age“ prikazao je urbane sredine na istočnoj obali Jadrana u kontekstu stajališta na hodočasničkoj ruti, ponajviše u Svetu zemlju, ali i ostala hodočasnička odredišta.

Treća u seriji sekcija vezanih za migracije bila je *Migrations III: Migrations and Politics*. Prvo predavanje pod naslovom „Exile and Return: Inhabitants of Gdansk towards the Actions of the Teutonic Knights in East Pomerania in the First Half of the Fourteenth Century“ održali su Beata Mozejko i Błażej Śliwiński sa Sveučilišta u Gdanjsku, stavivši poseban naglasak na sudbine nekadašnjih stanovnika Gdanjska koji su nakon 1320. godine dobili dopuštenje povratka u grad iz kojeg su ranije bili protjerani. Idući izlagač bio je Sobiesław Szybkowski, također sa Sveučilišta u Gdanjsku, koji je predavanjem „Victims of Political Choice: Noble Refugees from Dobrzyń Land in 1391/1392-1405 and Later“ prikazao brojne promjene na području Dobrzyńa koje krajem 14. i početkom 15. stoljeća kontinuirano mijenja vlast, a svakom promjenom dolazi do seobe lokalnih plemića. Imigracijom i unutarnjom migracijom na području kasnosrednjovjekovnog Ugarskog Kraljevstva („Immigration and Internal Migration in the Late Medieval Hungarian King-

dom“) bavila se Beatrix Romhányi sa Sveučilišta Károli Gáspár u Budimpešti, pokazujući kako demografske promjene Ugarskog Kraljevstva između 1300. i 1550. godine značajno utječu na transformacije naseljenih područja, etnički sastav stanovništva, ali i zemljišnu uporabu. Etleva Lala sa Sveučilišta Eötvös Loránd u Budimpešti predavanjem „Fleeing from Albanian Customary Laws and Practices“ otvorila je jedno, dosad nepoznato, područje albanske povijesti koje se tiče odnosa sa susjednim zemljama koji, suprotno dosadašnjim mišljenjima, nisu bili sasvim miroljubivi. Kao mogući razlog tih tenzija izlagačica je istaknula albanske rigidne običajne zakone i prakse prema susjednim zemljama.

U četvrtom panelu sekcija o migracijama posvećenom vezama s Italijom (*Migrations IV: Italian Networks*) Katalin Prajda sa Sveučilišta u Chicagu prikazala je društvenu mrežu Firentinaca (diplomata, trgovaca, obrtnika, kraljevskih časnika, plemića i crkvenih dostojanstvenika) u Ugarskoj u vrijeme Sigismunda Luksemburškog („Friends of Friends: Florentine Networks and Migration in the Kingdom of Hungary (1387-1437)“) koja je njegovala zajedničke političke interese, bračne veze, srodstva, pokroviteljstva i poslovna partnerstva. Kao najvažniji primjer jedne takve društvene zajednice predstavljena je mreža obitelji Scolari. Meri Kunčić iz Leksikografskog instituta Miroslav Krleža iz Zagreba analizirala je kasnosrednjovjekovnu notarsku građu o rapskim stanovnicima podrijetlom iz Italije („The Inhabitants of Late Medieval Dalmatian Commune of Rag Originating from Apennine Peninsula“) koji su u Rabu ostvarili značajne administrativne, medicinske, obrtničke i financijske uloge, a Ante Birin iz Hrvatskog instituta za povijest obradio je primjer jednog dobro integriranog talijanskog poslovnog čovjeka u Dalmaciju („Ser Franciscus Aldobrandi de Florentia habitator Sibenici“).

Posljednja sekcija iz serije o migracijama bavila se etničkim manjinama (*Migrations V: Ethnic Minorities*) i u njoj su izlagali: Niccolò Fattori sa Sveučilišta Royal Holloway u Londonu, govoreći o doseljenicima s grčkog otoka Chios u Ankonu u 16. stoljeću koji su uspjeli očuvati svoj lokalni identitet među ostalim grčkim imigrantima („The Genoese Connection: Structures and Peculiarities of the Chiot Migration to Ancona“), dok je Tomislav Matic s Hrvatskog katoličkog sveučilišta u radu „The Expulsion of Germans from the Chapter of Zagreb in 1458“ analizirao složenu pozadinu ovog događaja.

Možda iznenađujuće za medieviste, ali najopsežniji tematski slijed sekcija bio je posvećen politici. U prvoj sekciji *Politics I: Performing Authority* Christian Raffensperger sa Sveučilišta u Wittembergu u vrlo zanimljivom izlaganju „The Optics of Byzantine Blinding in Medieval Eastern Europe“ detaljno je predstavio praksu osljepljivanja u Bizantskom Carstvu kao kazne za urotu, navodeći pritom neke primjere iz Kijevske Rus’i, Poljske i Ugarske u kojima se ta kazna provodila i izvan Carstva. Čini se da se ne radi o općenito prihvaćenoj normi, nego o percepciji bizantskog prava kao uzora. U drugom izlaganju „Towards the Development of the Image of St Stephen in Hungary“ Anna Kuznetsova iz Ruske akademije znanosti izlagala je o pisanim i vizualnim izvorima što govore o razvoju štovanja sv. Stjepana koji je konačno poprimio status „trinaestog apostola“. Márta Font sa Sveučilišta u Pečuhu u izlaganju „Coloman the King of Galicia: The Problems of Coronation“ razmatrala je okolnosti krunidbe sina ugarskog kralja Andrije II. kao kralja Galicije koja se dogodila u više stadija od 1214. do 1216. godine. Koloman II. je kao galicijski kralj bio izravno podređen ugarskoj kruni, što znači da nije imao apsolutnu vladarsku vlast na tom području. U posljednjem izlaganju „The Sacralization of the Republican Aristocratic Government: The Example of Dubrovnik“ Ivica Prlender, tada pročelnik Odsjeka za povijest zagrebačkog Filozofskog fakulteta, opisao je proces sakralizacije dubrovačkog

patricijata od 1332. godine, kada je došlo do poznatog zatvaranja dubrovačkog Velikog vijeća kojim elita preuzima vodeću političku, socijalnu i društvenu ulogu, a pozicijom Dubrovnika kao raskrsnice katoličkog i pravoslavnog – a kasnije i islamskog – svijeta, katolički aspekt Dubrovnika kao dio identiteta jača, što se očituje i kultom sv. Vlaha uz koji se veže i dubrovačka vlast te od 1451. godine i predstavnici vlasti nose svetačke relikvije uz biskupe tijekom procesije.

U sekciji *Politics II: Diplomatic Go-Betweens* Stephen Pow sa Srednjoeuropskog sveučilišta osvrnuo se na pitanje doušništva, odnosno odavanja informacija o mongolskoj ratnoj taktici tijekom pohoda na Europu u 13. stoljeću („Refugees as Informants: The Role of Refugees in Disseminating about the Mongol Military and its Tactics“). Pri tome je upozorio da informacije koje o Mongolima donose raznovrsni izvori, među kojima i Toma Arhiđakon, vjerojatno dolaze od Kumanâ i drugih koji su pobjegli od mongolskog podaništva ili zarobljeništva. Nada Zečević s Royal Holloway Sveučilišta u Londonu objašnjava kompleksne i intenzivne diplomatske i druge kontakte nakon smrti bizantskog cara Ivana VIII. Paleologa kad Bizantinci i Aragonci iz Južne Italije počinju intenzivnije komunicirati, a posredstvom Bizanta u to se uključuju i balkanski magnati poput Jurja Kastriota Skenderbega ili hercega Stjepana Vukčića Kosače. Čini se da je konačni cilj trebala biti organizacija križarske vojske protiv nadirućih Osmanlija („Diplomatic Exchange between King Alphonso V of Aragon, Byzantine Palaiologoi and Feudal Lords of the Balkans (1442-1458)“). S istog sveučilišta, Robin Alexander Shields u svojem izlaganju „Feeding a City: The Trades in Cereals between Arta and Ragusa during the Reign of Carlo II Tocco (1429-1448)“ usredotočio se na aspekte vezane uz trgovinu žitom između Dubrovnika i norcijskog grada Arte tijekom 15. stoljeća.

Treći panel posvećen političkoj povijesti bavio se strategijama plemićkih obitelji na području Ugarskog Kraljevstva (*Politics III: Aristocratic Strategies*). Gordan Ravančić iz Hrvatskog instituta za povijest u izlaganju „Control of the Roads as a Strategy of the Creation of the Feudal Possessions of the Krk Princes up to the Beginning of the 14th Century“ pokušao je, oslanjajući se na teorije Waltera Christallera, ponuditi novu interpretaciju motiva i mehanizama širenja knezova Krčkih na područje Hrvatskog Kraljevstva i drugih dijelova Ugarske. Cosmin Popa-Gorjanu sa Sveučilišta 1. prosinca u rumunjskoj Alba Iuliji u izlaganju naslovljenom „Nobility and Office Holding in the Fourteenth-Century Hungary“ iznio je primjer plemićke obitelji Himfi i njihova službovanja u Ugarskom Kraljevstvu tijekom 14. stoljeća. Pojedine aspekte te službe, poput njezina trajanja, mehanizama primanja u nju te politike nagrade i kažnjavanja, Popa-Gorjanu nastojao je staviti u kontekst korupcije i borbe protiv nje. Attila Bárány s Debrecinskog sveučilišta bavio se, pak, promjenama u kulturi, odnosno modalitetima reprezentacije statusa ugarskog plemstva početkom 15. stoljeća koje dovodi u vezu sa sudjelovanjem velikaša u pratnji Sigismunda Luksemburškog u njegovim putovanjima od Bosne, preko Aragona, Flandrije i Siene do Vlaške („On Tour’ from Aachen to Rome: King Sigismund and his Hungarian Entourage (1410s-1430s)“). Riječ je uglavnom o novoj generaciji ugarskih magnata koja se prva u ovom dijelu Europe upoznala s načinima života i „mentalitetom“ zapadnoeuropske aristokracije, tvrdi Bárány. Naposljetku, Ádám Novák s istog sveučilišta prezentirao je svoja istraživanja o poljskim magnatima u Ugarskoj sredinom 15. stoljeća („Polish barones in Hungary between 1440 and 1443“). Riječ je prije svega o pokušaju rekonstrukcije plemićke pratnje Vladislava I. Jagelovića prilikom njegova krunjenja za ugarskog kralja i njihove uloge u toj ceremoniji.

Četvrta sekcija u ovom nizu bila je posvećena narativima (*Politics IV: Narratives*), odnosno upotrebi povijesnih pripovijesti u konstrukciji srednjovjekovnih identiteta. Jakub Izdný s Karlova sveučilišta u Pragu predstavio je svoj rad vezan uz kroniku saskog redovnika Widukinda od Corveya („Widuking of Corvey: A Saxon Witness of a Slavic Mission?“), ključnom izvoru za češku povijest u 10. stoljeću, čiji se autor u češkoj historiografiji dosad redovito tumačio kao osobito „nesklon“ Slavenima. To je perspektiva koja, smatra Izdný, zahtijeva reviziju, prije svega ako se uzme u obzir konflikt oko crkvenih nadležnosti u procesu pokršćavanja Slavena, čiji je istaknuti akter bio i Widukindov samostan Corvey. Češkim se prostorom bavilo i drugo izlaganje, ono Julije Verhkolantsev s Pensilvanijskog sveučilišta („‘The Land Named Charvaty’ in Central European Mythistorical Imagination“). Osobit predmet pozornosti Verhkolantseve bila je tzv. Dalimilova kronika, prvi takav izvor na češkom jeziku koji je podrijetlo Čeha čvrsto smjestio u prostor Hrvatske i utjecao na kasnije izvore. Oslanjajući se na teorijski doprinos nedavno preminulog američkog povjesničara i teoretičara književnosti Haydena Whitea, Verhkolantseva upozorava kako se uloga historiografije ne bi trebala svesti na detekciju kronološke i geografske faktografije. U tom se smislu diskurs o hrvatskom podrijetlu Čeha ne može jednostavno odbaciti kao „mitološki“, utoliko što nam način na koji se upotrebljava taj narativ nešto govori o srednjovjekovnom razumijevanju etnogeneze i nacionalnog identiteta. Naposljetku, upotrebom povijesnih narativa bavilo se i posljednje izlaganje, ono Ivana Majnarića s Hrvatskog katoličkog sveučilišta koji je prezentirao svoja istraživanja vezana uz kasnosrednjovjekovne narative o kralju Zvonimiru i njihovu političku upotrebu („Molding the Past: The Angevins and the Croatian King Zvonimir“). Spomen ovog jedanaestostoljetnog hrvatskog vladara u poznatoj ilustriranoj kronici nastaloj na dvoru Ludovika I. Anžuvinca (*Chronicon Pictum*) u drugoj polovini 14. stoljeća Majnarić je doveo u vezu sa strategijama osnaživanja legitimiteta vladara.

Sekcija *Politics V: At the Frontier of Christendom* posvećena je graničnim područjima i konfliktima na rubovima „kršćanskog svijeta“. Komparativnom analizom reakcija u Poljskoj, Češkoj i Ugarskoj na mongolske napade bavio se Balázs Nagy sa Sveučilišta Eötvös Loránd i Srednjoeuropskog sveučilišta u Budimpešti. Oslanjajući se na narativne i diplomatske izvore, ali i na arheološka istraživanja, Nagy je prezentirao svoju rekonstrukciju posljedica konflikta s Mongolima i pripreme srednjoeuropskih dvorova za očekivano dugotrajno ratovanje s tom silom („The Mongol Invasion and its Consequences in Thirteenth Century Central Europe“). Nešto sjevernijim, odnosno baltičkim prostorom bavilo se istraživanje Benjámina Borbása, također sa Sveučilišta Eötvös Loránd, koji je ispitivao ulogu Engleskog Kraljevstva u ratovanjima križarskog reda protiv Kneževine Litve („English Participation in the Lithuanian Campaigns of the Teutonic Order“). Teutonsko-engleske veze protežu se još od križarskih pohoda na Bliskom istoku, a uključivale su novac, diplomatsku pomoć, kao i sudjelovanje križara, no, kako iznosi Borbás, odnosi nisu uvijek bili stabilni, a sudjelovanje zapadnoeuropskih križara u kampanjama Teutonskog reda pridonijelo je i njegovu kasnijem slabljenju. U središtu izlaganja Silvije Pisk sa Sveučilišta u Zagrebu „The Migrations of the Population of Medieval Slavonia towards Burgenland: Moslavina and the Erdödy Family Properties“ bile su migracije iz Moslavine prema Gradišću početkom 16. stoljeća, uslijed konflikta s Osmanskim Carstvom. Iako je dio tih migracija bio spontan, ovo se istraživanje specifično bavi organiziranim preseljenjima cijelih vlastelinstava, osobito onih u posjedu obitelji Erdödy, a koja možda nisu bila motivirana samo neposrednom opasnošću već i ranijom

depopulacijom. Izlaganje Andrása Ribija, ponovno sa Sveučilišta Eötvös Loránd, bavilo se procesom „osamostaljenja“ bogatog i važnog samostana ivanovaca u Stolnom Biogradu (Székesfehérváru), odnosno postupnog uključenja vranskog priora u službu ugarskog dvora i gubitka kontakta s otokom Rodom, sjedištem reda („Independence from Rhodes: The Priory of Vrana and the Hospitallers' Convent of Székesfehérvár in the 15th Century (1418-1490)“).

Konačno, tema šeste sekcije u nizu (*Politics VI: Defining a Community*) bilo je definiranje zajednice, odnosno konstrukcija staleških zajednica kao političkih aktera. Istraživanje Antuna Nekića tako se primarno bavilo komparacijama odnosa plemstva Križevačke i Zagrebačke županije prema slavonskom identitetu u 15. stoljeću te stupanjem njihove integracije u čvrstu stalešku zajednicu, što je onda izlagač usporedio s njihovim socijalnim strategijama, horizontalnom mobilnošću i obiteljskim vezama na području županije („The Power of Integration and the Power of (Noble) Community: Integrating in Slavonia in the Middle Ages“). Izlaganje Dušana Zupke sa Sveučilišta Komenskog u Bratislavi odnosilo se na modalitete komunikacije elita u srednjovjekovnoj Srednjoj Europi, tj. na strategije plemićkih grupa u Ugarskoj, Češkoj i Austriji u periodu od sredine 13. do sredine 14. stoljeća („Forms of Communication of Ruling Elites in Late Medieval Central Europe (Hungary, Bohemia, Austria, c. 1250-1350)“). Tri zemlje u tom razdoblju prolaze kroz neke slične procese. Oni uključuju izumiranje lokalnih dinastija (Babenberg, Přemysl i Árpád) te dolazak stranih vladara s kojima su povezani brojni unutarnji sukobi. To je situacija koja je ojačala poziciju domaćeg plemstva i olakšala formiranje njegovih posebnih institucija, utoliko što je ono bilo važan čimbenik u pružanju političkog legitimiteta različitim pretendentima na krunu. Među zemljama koje je pokrivala ova konferencija posvećena Srednjoj Europi u srednjem vijeku, Velika Kneževina Litva bila je ponešto podzastupljena. Izlaganje Uladzimira Kananovicha sa Sveučilišta u Varšavi bilo je posvećeno upravo tom prostoru, odnosno jednom od njegovih velikih povijesnih pitanja: rapidnom širenju Litve na prostrane krajeve Rus'ii, odnosno današnje Bjelorusije, Ukrajine i zapadne Rusije („Commemorative Landscape of the Grand Duchy of Lithuania: Historical Memory, Topography and Social Identity in the Late Medieval Aristocratic Society“). Kako je u geohistorijskom pregledu upozorio Kananovich, riječ je o prostoru koji je tijekom dugog razdoblja obilježen seobama i pokretima pa se i litavsko širenje u 14. stoljeću u tom smislu može smatrati svojevrsnom „seobom“. Nju Kananovicheva istraživanja nastoje osvijetliti korištenjem konceptom „mjesta sjećanja“, odnosno analizom strategija litavskog plemstva u obilježavanju lokaliteta i njihovom simboličkom upotrebom u legitimiranju vlasti.

Aktualna tema granica također je pobudila velik interes pa posljednjih godina svjedočimo razvoju tzv. *frontier studies*. Prvo predavanje naslova „The Power of Dividing: The Border Between Bulgaria and Byzantium in the Early Middle Ages (7th – 10th Centuries)“ u sekciji *Borders I* izlagao je Daniel Ziemann sa Srednjoeuropskog sveučilišta. Granicu između Bizantskog i Bugarskog Carstva prikazao je iz više perspektiva, od fizičke granice dvaju političkih tvorevina pa do granice različitih identiteta. Ryszard Grzesik iz Poljske akademije znanosti u predavanju „Did a Polish-Hungarian Border Close to Esztergom Exist?“, služeći se uglavnom Poljsko-ugarskom kronikom, narativnim izvorom iz prve polovine 13. stoljeća, postavio je pitanje postojanja granice između srednjovjekovne Poljske i Ugarske u području oko Ostrogona, mađarske crkvene prijestolnice. Posljednja dva predavanja bavila su se specifičnim problemom rijeka kao

granica. Prvo, pod nazivom „Border by the River, but Where is the Water?“, održao je András Vadas sa Sveučilišta Eötvösa Loránda i Srednjoeuropskog sveučilišta. U svojem izlaganju pokušao je objasniti problem pravnih normi i regulacija vezanih za vlasništvo nad određenim teritorijem obilježenim rijekama u slučaju promjene njihova toka. U izlaganju „Debates on Regulating Border Rivers in the Late Middle Ages: The Case of the River Mur(a)“ Bence Péterfia iz Mađarske akademije znanosti analizirao je specifičan slučaj sukoba prekomurskih velikaša koji je eskalirao u vidu namjerne regulacije i promjene toka Mure. Autor razmatra mogućnost da su nepremostiva prepreka bile razlike u pravnim normama Ugarske i Štajerske.

Idućeg dana u sekciji *Borders II*. predavanjima, a i raspravom dominirala je osmansko-ugarska granica u razdoblju kasnog srednjeg vijeka. Najprije je Borislav Grgin s Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu predstavio temu u svojem referatu „The Ottoman-Croatian Border at the End of the Middle Ages“, a nastavio je Davor Salihović, doktorand s Cambridgea. U izlaganju pod nazivom „Performativity of Borders and Bordering within the Late Medieval Borderscapes of Southeastern Europe“ političko-geografskim modelom istraživanja granica i matematičkom analizom više od 1.000 isprava u razdoblju od 1463. do 1488. pokušao je dati odgovor na pitanje: „Tko donosi odluke vezane uz granice Kraljevstva?“. Ovakav je pristup problemu granica svakako bio osvježenje, a reinterpretirani su i neki već ustaljeni konstrukti hrvatske historiografije. Posljednje izlaganje, „The Morlachs of Dalmatia and the Venetian Settlement Policy During the 16th Century“, održala je Dana-Silvia Caciur iz Povijesnog instituta Nicolae Iorga u Bukureštu koja je pozornost usmjerila na sudbinu Morlakâ na području mletačko-osmanske granice.

Četvrtak je završio plenarnim izlaganjem kalifornijskog profesora i velikog stručnjaka posebno za povijest srednjovjekovne Poljske, Paula Knolla, koji je nakon uvoda Borislava Grgina s Odsjeka za povijest zagrebačkog Filozofskog fakulteta u izlaganju naslovljenom „The Fourteenth Century G-6: Contacts, Cooperations, Commonalities in East-Central Europe“ vrlo zanimljivo i duhovito prikazao dodirne točke Srednjoistočne Europe u 14. stoljeću, osvrćući se na djelatnost ondašnjih vodećih lidera koji se u tom sastavu zapravo nikad nisu sastali: češkog kralja i cara Svetog Rimskog Carstva Karla IV., poljskog kralja Kazimira III. Velikog, ugarskog kralja Ludovika Velikog, Rudolfa IV. Habsburga, austrijskog vojvodu, velikog meštra Njemačkog viteškog reda i srpskog cara Dušana Silnog. Posebna pozornost pridana je realiziranim (u Pragu 1348., Krakovu 1364. i Beču 1365.) i nerealiziranim idejama o uspostavi Sveučilišta koje su tada kolale regijom. U sklopu skupa održala se i poster-sekcija na kojoj su i studenti diplomskih i poslijediplomskih studija – budućnost medievistike – dobili priliku predstaviti sudionicima skupa svoje istraživačke projekte. Nastupilo je petero studenata – troje sa Sveučilišta u Zagrebu i dvoje sa Srednjoeuropskog sveučilišta u Budimpešti – a predstavljen je i rad studenta Sveučilišta Lorraine u Nancyju. Anna Romsics sa Srednjoeuropskog sveučilišta predstavila je posterom („Topography of the Jewish Quarters of Medieval Buda and Paris“) usporedbu topografija židovskih četvrti u srednjovjekovnim gradovima Budim i Pariz. Filip Vukuša sa Sveučilišta u Zagrebu predstavio je djelovanje dviju obitelji u Zadru u 13. i 14. stoljeću koje su se dosad u historiografiji pogrešno izjednačavale („Galzigna and Calcina: The Lives of Two Families in the 13th- and 14th-Century Zadar“). Zoran Turk, također sa Sveučilišta u Zagrebu, predstavio je okolnosti pojave kulta sv. Jeronima u srednjovjekovnom Međimurju u 15. stoljeću („Frederick II of Cilli and the Beginnings of the Tradition of St Jerome in Štrigova“). Olga Kalshnikova sa Srednjoeuropskog sveučilišta pokazala je

utjecaj dinastije Luksemburgovaca na pojavu renesanse u kasnosrednjovjekovnoj Češkoj („A Travelling Concept of the Renaissance: The Dawn of ‘Bohemian Pre-Humanism’“). Marko Radeljić sa Sveučilišta u Zagrebu predstavio je svoj projekt o kamenim grbovima srednjovjekovnog Šibenika („The Stone Coat of Arms of Medieval Šibenik“). Tamás Ölbei sa Sveučilišta Lorraine nije bio u mogućnosti predstaviti svoj projekt („Crusade of the Great Companies of 1365“) pa je o plaćenicima križarima u 14. stoljeću govorio njegov mentor Attila Barany.

Više sekcija tijekom konferencije bilo je posvećeno i kulturnim i duhovnim vezama unutar regije. U sekciji *The Diffusion of Renaissance Humanism* Farkas Gábor Kiss s budimpeštanskog sveučilišta Eötvös Loránd u svom je izlaganju „The Textual Strategies of the Diffusion of Humanism: Vergerio, Vitéz, and the Classics (until 1454)“ objasnio načine na koje su humanističke ideje došle među ugarske intelektualce na primjeru Ivana Viteza od Sredne, uspoređujući koliko je na njega utjecao koparski biskup Pietro Paolo Vergerio, a koliko antički pisci koje je čitao. Dániel Pócs s istog sveučilišta govorio je o ulozi Handóa Györgyja, prepošta pečuske katedrale i potom kaločkog nadbiskupa i kancelara Matijaša Korvina, te Johanna Rotha, vroclavskog biskupa i upravitelja Šleskog vojvodstva u vrijeme Vladislava II., u pribavljanju prijepisa djela antičkih autora i crkvenih otaca za potrebe izdanja firentinskog zapisničara (*cartolaio*) Vespasiana da Bisticcija („Florentine Renaissance Codices in Early Humanistic Libraries in Central Europe: The Case of György Handó and Johannes Roth“). Od presudne je važnosti za širenje humanističkih ideja na područjima sjeverno od Alpa bio njihov intenzivan kontakt sa značajnim talijanskim humanistom Eneom Silvio Piccolominijem. Luka Špoljarić sa zagrebačkog Filozofskog fakulteta u svojem se izlaganju „Dalmatia, Croatia, and the Eastward Diffusion of Renaissance Humanism: The Case of Juraj Benja and his Circle“ usredotočio na pitanje Dalmacije kao središta prijenosa humanizma izvan talijanskih okvira u ostatak Europe, s posebnim osvrtom na obitelj Benja te kontakte Jurja Benje i Petra Čipika.

U sekciji *Mobility and Hospitality in Monastic Networks* spomenuti su primjeri mobilnosti unutar samostana istih i drugih redova, kao i pitanje suživota s laičkom okolinom i gostoprimstva koje je bilo sastavnica redovničkog života unatoč tome što je cilj potonjeg bio udaljevanje od svijeta i svjetovnjaka. U izlaganju Nicholasa Youmansa s Tehničkog Sveučilišta u Dresdenu, „Rituals of Mobility and Hospitality in the Teutonic Knights“, spomenuto je značenje zajedničkog blagovanja kao čina ugošćivanja te poljupca u usta kao znaka gostoprimstva, uz druge simboličke znakove dobrodošlice. Cristina Andenna s istog sveučilišta u priopćenju „A Refugee in a Southern Italian Monastery: The Case of Giovanni da Carmola“ referirala se na bijeg radikalne skupine franjevac iz provansalskoga grada Toulousea tijekom 1330-ih godina na područje južnoitalskoga grada Lukanije, među kojima je bio i Giovanni da Carmola koji se smjestio u cistercitski samostan u Saggitariju, gdje je njegov svetački duh doveo do prevladavanja krize.

Jedna sekcija bavila se i kretanjem papinskih legata i kolektora („Serving the Pope in the Late Middle Ages“). Jadranka Neralić iz Hrvatskog instituta za povijest na temelju istraživanja u vatikanskim arhivima prikazala je prema računovodstvenim knjigama i pismima djelatnost vatikanskih prikupljača novčanih sredstava u Dalmaciji („Collecting Money for the Apostolic Chamber in the 14th -15th Century Dalmatia“). Antonín Kalous s Palacký Sveučilišta u Olomoucu analizirao je putove papinskih legata u 15. stoljeću, razloge njihovih putovanja, ceremonije koje su pratile njihove susrete s crkvenim i svjetovnim dostojanstvenicima itd. („Fifteenth-Century Papal Legates and their Travels“).

Konačno, Andrea Bartocci sa Sveučilišta u Teramu govorio je o putujućoj knjižnici sv. Ivana Kapistranskog koja je navedena u inventaru nakon njegove smrti i ukopa u Iloku. Radilo se uglavnom o pravnim knjigama, od kojih u franjevačkom samostanu Capestrana postoje još 64 djela koja su pripadala svecu („Medieval Legal Books in the 15-th Century Central Europe: The Itinerant Library of Saint John of Capestrano“).

Osim ljudi, Srednjoistočnom Europom kretali su se i tekstovi. U sekciji *Circulation of Widespread Texts in Late Medieval Central Europe* Jaroslav Svátek iz Češke akademije znanosti izložio je u suradnji s kolegom iz iste institucije Václavom Nůřekom neke od rezultata njihova projekta o povijesti kasnosrednjovjekovne pismenosti u češkim zemljama na primjerima četiriju *bestselera* („Presentation of the Project Transmission of Knowledge: The Fortune of Four Bestsellers in Late Medieval Czech Lands“). Radi se o tekstovima *Secretum secretorum* (pseudoaristotelovski kompendij), *Liber de hominum et officiis nobilium sive super ludum scaccorum* (alegorijsko objašnjenje društva Jakova de Cessolis), *Elucidarium* (sažetak teološke rasprave Honorija Augustodunensisa) i *Chronicon pontificum et imperatorum* (povijesna sinteza Martina Polona). Zajednička im je prepoznatljiva sveobuhvatnost jer objedinjuju povijesna, filozofska, ljekovita i moralistička saznanja. Pavlína Cermanová, također iz Češke akademije znanosti, usredotočila se na mehanizam prijenosa prvog od navedenih tekstova („The Readers and Interpreters of the Pseudo-Aristotelian Secret of Secrets in Medieval Bohemia“), jedinstvenog kompendija enciklopedijskog priručnika i uputa o vladanju u obliku fiktivnog pisma Aristotela Aleksandru Velikom. Petra Waffner sa Sveučilišta Fern u Hagenu govorila je o prijenosu znanja na temelju teksta *Livre de Sidrac* anonimnog kršćanskog mislioca iz Svete zemlje koji je želio potaknuti izbijanje novog križarskog rata („The Livre de Sidrac (13th Cent.) and its Prophetical Discourse: Transferring Knowledge to the West“). I konačno, Vojtěch Bařant, doktorand iz Češke akademije znanosti, prikazao je kodekse češke provenijencije popularne kronike Martina Polonusa *Chronicom imperatorum et pontificum* („European Knowledge as a Local Instrument: Martinus Polonus and Czech Medieval Historiography“).

Temom migracija i dodira intelektualnih i kulturnih djelatnika Srednjoistočne Europe bavila se i tematska serija sekcija *Intellectuals*. U prvoj od njih (*Intellectuals I: Monastic Transfers*) Emilia Jamrozak sa Sveučilišta u Leedsu u izlaganju „Monks Connected and Monks Disconnected: Perspective on the Monastic Networks in Medieval East-Central Europe“ predstavila je saznanja historiografije o samostanskim mrežama na istoku Srednje Europe u razdoblju između 12. i 15. stoljeća, posebno istražujući model centra i periferije te ukomponiranost fenomena u nacionalne narative kršćanstva. U izlaganju Kristiana Bertovića sa Srednjoeuropskog sveučilišta u Budimpešti prikazana je povezanost hrvatskih glagoljaša i glagoljaša raseljenih u vrijeme Karla IV. na područje Češke i Poljske. Naziv je njegova referata „Monastic Migrations and Transfers: Connections Between the Late Medieval Croatian and Polish Glagolites“, a posebno su istražene promjene u 15. stoljeću. Posljednje izlaganje u ovoj sekciji, „Friulian liber vitae and the travelers from Central and Southeastern Europe“, održao je Trpimir Vedriš sa Sveučilišta u Zagrebu koji je analizirao imena hodočasnika ispisana na rubovima Čedadskog evangelijara. Na temelju imena koja su prepoznata kao ona koja potječu iz onog što možemo nazvati hrvatskim zemljama, odnosno područja južne Panonije i gornje Dalmacije, autor je pokušao identificirati lokalne slavske elite te pratiti linije prekojadranskih samostanskih mreža.

Idućeg dana u drugoj sekciji posvećenju intelektualcima (*Intellectuals II: On the Move*) Igor Razum sa Srednjoeuropskog sveučilišta u Budimpešti u predavanju „Migrating

Masters: Examples of Scholarly Mobility in Medieval Central Europe“ na primjerima migracija učenjaka u Ugarskom Kraljevstvu 13. stoljeća pokazao je kako je mobilnost učenih pojedinaca omogućila provođenje papinske reforme obrazovanja i otvaranja novih centara znanja te katedralnih škola diljem kršćanske Europe. Gábor Barabás sa Sveučilišta u Pečuhu u svom predavanju „Papal Clerics in 13th-Century Hungary: Above and Within the Hungarian Church“ posvetio se članovima papinske kurije poput đakona i kapelana koje se u 13. stoljeću iz Rima slalo u Ugarsko Kraljevstvo. Na temelju više primjera izlagač je nastojao ukazati na specifičnosti njihovih odnosa s predstavnicima ugarske Crkve. Sjeveroistočnim se dijelom Ugarskog Kraljevstva, točnije, slobodnim kraljevskim gradom Bardejov bavila Mária Fedorčáková sa Sveučilišta u Prešovu koja je izlaganjem „The Intellectual Migration and Social Mobility in Bardejov in the Middle Ages“ ukazala na brojnost lokalnih intelektualaca koji su mahom bili gradski klerici, učitelji i članovi Gradskog vijeća te koji su zbog akademskih potreba često putovali u druge dijelove Kraljevstva, ali i izvan njega. Mobilnost intelektualaca i njihova svojevrsna mreža bile su i u fokusu istraživanja Petera Fedorčáka sa Sveučilišta Pavol Jozef Šafárik u Košicama koji je izlaganje „From England to Hungary and Back: Peregrination of the Humanist Leonard Cox“ posvetio životnom putu humanista Leonarda Coxa, koji je iz matične Engleske otputovao na istok Središnje Europe, gdje je proveo niz godina predavajući na brojnim sveučilištima poput onih u Krakovu, Tübingenu, Parizu i Pragu.

Serijska sekcija posvećena povijesti umjetnosti i materijalnoj kulturi (*Art History and Material Culture I*) nije se, nažalost, u cijelosti održala zbog nepojavljivanja izlagača. Jedino održano izlaganje iz prve sekcije bilo je stoga ono Snežane Filipove sa Sveučilišta sv. Ćirila i Metoda u Skopju koje je bilo posvećeno sličnostima u ranokršćanskim umjetničkim modelima 5. i 6. stoljeća („Early Christian Similarity in Artistic Models, Connections and Influences in the Case of Macedonia“), a čije je veze i međusobne utjecaje izlagačica pokušala prikazati na primjerima skulpture, mozaika i fresko oslika na području današnje Makedonije. Drugu sekciju posvećenu povijesti umjetnosti i materijalnoj kulturi (*Art History and Material Culture II*) otvorila je Marta Graczyńska iz Nacionalnog muzeja u Krakovu izlaganjem „Palimpsest or Stylistic Monolith? Comments on the Architecture until the End of the Eleventh Century in the Dominions of Přemyslid, Arpad and Piast“. Istraživačica je ukazala na dosadašnje krive interpretacije mogućih uzora i provenijencije arhitektonskih oblika nastalih na području Srednje Europe između 10. i 11. stoljeća te je iznijela niz zanimljivih prijedloga reevaluacije i analize arhitektonskih djela na temelju forme i prostora. Béla Zsolt Szakács s Katoličkog sveučilišta Pázmány Péter i Srednjoeuropskog sveučilišta u Budimpešti u svom izlaganju „The Migration of Artists into and from Hungary in the Gothic Period“ posvetio se, kao što to naslov kaže, proučavanju seoba umjetnika tijekom razdoblja gotike na području današnje Mađarske. Analizu kretanja umjetnika proveo je s pomoću moderne baze podataka, a koja je rezultat rada više europskih stručnjaka na osnovi pisanih izvora. Uvidom u spomenutu bazu podataka potvrdile su se jake umjetničke veze Mađarske s Austrijom i Njemačkom, no iznenadila je količina izvora koja ukazuje i na jake veze s Italijom. Iako su ovakvi suvremeni alati sve neophodniji, izlagač je upozorio na neujednačenost unosa podataka, kao i rezultata istraživanja, zbog kojih nužno dolazi do grešaka i u takvim modernijim sustavima, stoga je svoje istraživanje dodatno proširio proučavanjem umjetničkih djela i tradicionalnom povijesnoumjetničkom stilskom analizom. Izlaganjem „Cistercian Knowledge Transfer in Central Europe: Craftsman or Intellectuals. Architecture, Archae-

ology and the Written Evidence“ Józsefa Laszlovszok sa Srednjoeuropskog sveučilišta u Budimpešti zaključena je ova posljednja sekcija, ali i cjelokupni simpozij. Izlagač se u svom predavanju posebno osvrnuo na različite procese distribucije znanja u srednjem vijeku za koje smatra da ukazuju na postojanje jakih samostanskih mreža. Te je veze nastojao utvrditi na primjeru cistercijske opatije u Pilisu. U spomenutoj opatiji provedena su arheološka istraživanja kojima su utvrđene promjene u dotadašnjem staklarskom obrtničkom znanju samostana, a koje su se nužno reflektirale u ekonomskom položaju samog samostana. Izlagač je te promjene povezo s reorganizacijom samostana koja je, prema njemu, uvelike bila određena geografskim i političkim položajem spomenute opatije, čime je još jednom potvrdio važnost šireg konteksta u proučavanju bilo kojeg kulturnog spomenika.

Posljednjeg radnog dana konferencije uslijedila je i serija sekcija pod nazivom *Politics and Religion in South-Eastern Europe between Conviction and Reality*. Prvu sekciju ovog niza otvorili su Suzana Miljan iz Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti i Neven Isailović iz Povijesnog instituta u Beogradu predavanjem „Adaptive Foreigners: Bosnian Nobility in Late Medieval Slavonia“. U njemu su se, osobito na primjeru obitelji Hrvatinić, Raupović i Hercegović–Kosača s imanjima na području srednjovjekovne Križevačke županije, bavili problemom bosanskog plemstva koje se zbog različitih okolnosti našlo na području srednjovjekovne Slavonije. U drugom se izlaganju Krisztina Arany iz Mađarskog državnog arhiva ponovno dotaknula migracija, točnije, ekonomskih razloga migracije na relaciji Mađarske i Firence u prvoj polovini 15. stoljeća („Economy as Driving Force in Medieval European Mobility: The Case of Flows of Migrants between Florence and Hungary in the First Half of the Fifteenth Century“). Istraživanje se uglavnom temelji na podacima iščitanim iz Firentinskog katastra iz godine 1427. Posljednje predavanje u ovoj sekciji održao je Ádám Novák sa Sveučilišta u Debrecenu. Bavio se poljskim visokim plemstvom u Ugarskom Kraljevstvu između 1440. i 1443. godine („Polish barones in Hungary between 1440 and 1443“), dakle za vladavine Vladislava Jagelovića.

U sekciji *Politics and Religion in South-Eastern Europe between Conviction and Reality II*. Emir Filipović sa Sveučilišta u Sarajevu upozorio je na rane te često zaobilažene susrete i veze kršćanskih i osmanskih vladara, u ovom konkretnom slučaju Ladislava Napuljskog („‘Colluding with the Infidel’: The Alliance between Ladislav of Naples and the Turks“). Zanimljiv je to slučaj s kraja 14. stoljeća u kojem kršćanski vladar pregovara o savezu s Osmanlijama ne bi li mu to pomoglo u sukobu sa suparnikom za prijestolje (Sigismundom Luksemburškim). Livia Magina iz Muzeja Banatskoga gorja u Resiti održala je izlaganje „New Policy, New Religion: Converting to Islam in Early Modern Transylvania.“ U 16. stoljeću Transilvanija je kao multietnički prostor bilježila i fenomen u kojem određen dio pučanstva smatra da mu je korisnije promijeniti vjeroispovijest.

U trećoj sekciji ove tematske serije Miloš Ivanović iz Povijesnog instituta u Beogradu bavio se militarizacijom srpskih zemalja u vrijeme rastuće turske opasnosti i bitke na Kosovu 1389. godine („The Militarization of Serbian State under the Ottoman Pressure“). Na osnovi dokumenata, ali i arheoloških nalaza istražio je promjene u administrativnoj podjeli, radove na fortifikacijama i vojne obveze koje su podložnicima nametali Lazarevići i Brankovići. Militarizacijom, ali i mobilnošću bavila se i posljednja predavačica, Florin-Nicolae Ardelean sa Sveučilišta Babes-Bolyai. Vrijeme sukoba Ferdinanda Habsburškog i Ivana Zapolje analizirala je posebno na području Transilvanije („Mobility and Military Service in the First Half of the Sixteenth Century: The Transylvanian Estates in the Conflict

between Ferdinand of Habsburg and John Szapolyai“). Iako su ti događaji dobro poznati, sâm aspekt vojne organizacije do sada se nije toliko istraživao.

Skup je završio prijemom na Hrvatskom institutu za povijest, a zadnjeg je dana sudionicima omogućen razgled srednjovjekovnih jezgri Zagreba uz vodstvo Nevena Budaka i Zrinke Nikolić Jakus te uz pomoć Brune Škreblina. Zainteresiranim je sudionicima skupa također dan ranije omogućen posjet Riznici zagrebačke katedrale.

Mnogi sudionici skupa izrazili su zadovoljstvo znanstvenom i prijateljskom atmosferom skupa koja je omogućila i mnoge neformalne dogovore o kasnijoj istraživačkoj i izdavačkoj suradnji. Predviđeno je i objavljivanje tekstova izlaganja u više časopisa s međunarodnom recenzijom u Mađarskoj, Austriji, Slovačkoj, Poljskoj i Hrvatskoj. Domaćin sljedećeg MECERN-ove konferencije bit će 2020. Gdanjsk.

*Marija Bijelić, Sven Lončar,
Sunčica Markanović, Zrinka Nikolić,
Zoran Turk, Nikola Vukobratović*

Međunarodna konferencija *The Tito-Stalin Split 70 Years After* [‘Sukob Tita i Staljina: 70 godina kasnije’], Zagreb – Goli otok, 28. – 30. lipnja 2018.

Povodom sedamdesete obljetnice Rezolucije Informbiroa i sukoba Tita i Staljina, Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, u suradnji s Odsjekom za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Ljubljani, organizirao je trodnevnu međunarodnu konferenciju pod naslovom *The Tito-Stalin Split 70 Years After*. Konferencija se dva dana (28. – 29. lipnja) odvijala u Zagrebu, a zadnjeg dana konferencije, 30. lipnja, na Golome otoku.

Svečano otvorenje konferencije održalo se u večernjim satima 28. lipnja na Krležinu Gvozdu, u vrtu kuće Miroslava Krleže u Zagrebu. Na samome početku puštena je projekcija kratkog filma o Šestom kongresu Komunističke partije Jugoslavije iz 1952. godine, koju su pripremili arhivisti iz Hrvatskog državnog arhiva. Zatim je glumac Luka Dragić literarnim performansom evocirao dramatičnost događaja koji su obilježili 1948. godinu, čitajući ulomke Krležinih tekstova i govora Nikite Hruščova s 20. kongresa Komunističke partije Sovjetskog Saveza iz 1956. godine. Nakon umjetničkog uvoda publici se obratio Tvrtko Jakovina s Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, jedan od glavnih organizatora konferencije. Istaknuo je važnost ovoga znanstvenog skupa u obilježavanju sukoba dvojice vođa s početka Hladnoga rata zbog velikog utjecaja koji je taj povijesni događaj imao ne samo na Jugoslaviju i SSSR već i na cijelu Europu i svijet. Zahvalio je svojim suorganizatorima i drugima koji su pomogli u realizaciji ove konferencije. Zatim je nekoliko riječi zahvale izrekao Božo Repe, s Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Ljubljani, još jedan od članova organizacijskog odbora. Otvorenje je zaključeno projekcijom dvadesetominutnog jugoslavenskog crtanog filma *Veliki Miting*.

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY
INSTITUT FÜR KROATISCHE GESCHICHTE

RADOVI

50

BROJ 2

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

The logo for FF press, featuring the letters 'FF' in a stylized font with a horizontal line through them, followed by the word 'press' in a lowercase sans-serif font.

ZAGREB 2018.

RADOVI ZAVODA ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

Knjiga 50, broj 2

Izdavač / Publisher

Zavod za hrvatsku povijest
Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
FF-press

Za izdavača / For Publisher

Vesna Vlahović Štetić

Glavni urednik / Editor-in-Chief

Hrvoje Gračanin

Izvršni urednik / Executive Editor

Nikola Anušić

Uredništvo / Editorial Board

Bruna Kuntić-Makvić (stara povijest/ancient history), Zrinka Nikolić Jakus (srednji vijek/
medieval history), Hrvoje Petrić (rani novi vijek/early modern history), Željko Holjevac
(moderna povijest/modern history), Tvrtko Jakovina (suvremena povijest/contemporary history),
Silvija Pisk (mikrohistorija i zavičajna povijest/microhistory and local history),
Zrinka Blažević (teorija i metodologija povijesti/theory and methodology of history)

Međunarodno uredničko vijeće / International Editorial Council

Denis Alimov (Sankt Peterburg), Živko Andrijašević (Nikšić), Csaba Békés (Budapest), Rajko
Bratož (Ljubljana), Snježana Buzov (Columbus, Ohio), Svetlozar Eldarov (Sofija), Toni Filiposki
(Skopje), Aleksandar Fotić (Beograd), Vladan Gavrilović (Novi Sad), Alojz Ivanišević (Wien),
Egidio Ivetić (Padova), Husnija Kamberović (Sarajevo), Karl Kaser (Graz),
Irina Ognyanova (Sofija), Géza Pálffy (Budapest), Ioan-Aurel Pop (Cluj),
Nade Proeva (Skopje), Alexios Savvides (Kalamata), Vlada Stanković (Beograd),
Ludwig Steindorff (Kiel), Peter Štih (Ljubljana)

Izvršni urednik za tuzemnu i inozemnu razmjenu /

Executive Editor for Publications Exchange

Martin Previšić

Tajnik uredništva / Editorial Board Assistant

Dejan Zadro

Adresa uredništva/Editorial Board address

Zavod za hrvatsku povijest, Filozofski fakultet Zagreb,
Ivana Lučića 3, HR-10 000, Zagreb
Tel. ++385 (0)1 6120 150, 6120 158, faks ++385 (0)1 6156 879

Časopis izlazi jedanput godišnje / The Journal is published once a year

Časopis je u digitalnom obliku dostupan na / The Journal in digital form is accessible at
Portal znanstvenih časopisa Republike Hrvatske „Hrčak“
<http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp>

Financijska potpora za tisak časopisa / The Journal is published with the support by
Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske

Časopis je indeksiran u sljedećim bazama / The Journal is indexed in the following databases:
Directory of Open Access Journals, EBSCO, SCOPUS, ERIH PLUS, Emerging Sources Citation
Index - Web of Science

Naslovna stranica / Title page by
Iva Mandić

Grafičko oblikovanje i računalni slog / Graphic design and layout
Marko Maraković

Lektura / Language editors
Samanta Paronić (hrvatski / Croatian)
Dražen Nemet (engleski / English)

Tisak / Printed by
Tiskara Zelina, Sv. Ivan Zelina

Naklada / Issued
200 primjeraka / 200 copies

*Časopis je u digitalnom obliku dostupan na Portalu znanstvenih časopisa
Republike Hrvatske „Hrčak“ <http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp>*

*The Journal is accessible in digital form at the Hrcak - Portal of scientific
journals of Croatia <http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp>*